

מסמך אודות

האחוה האנושית

למען שלום עולמי וחיים משותפים

הקדמה

האמונה גורמת למאמין לראות בזולת אח שיש לאהוב ושבנו עליו לתמוך. דרך האמונה באלוהים, בורא עולם ומלואו, את בעלי החיים וכל בני האדם – השווים זה לזה בשל רחמיו – המאמין נקרא להביע את האחוה האנושית הזו בשמירה על הבריאה ועל העולם כולו ובתמיכה בכל אדם, בייחוד בעניים ובנוזקים ביותר.

הערך הנשגב הזה שימש נקודת מוצא למספר פגישות שהתקיימו באחוה ובאווירה ידידותית, בהן חלקנו איש עם רעהו את השמחות, הייסורים והבעיות שבעולמנו כיום. עשינו זאת תוך התחשבות בהתקדמות המדעית והטכנולוגית, בהישגיהם של התחומים הטיפולים, בעידן הדיגיטלי ובתקשורת ההמונים. הרהרנו, כמו כן, בשיעורי העוני, העימות והסבל שהם מנת חלקם של רבים כל-כך מאחינו ואחיותינו באזורים שונים ברחבי תבל, כתוצאה ממרוצי חימוש, עוולות חברתיות, שחיתות, אי-שוויון, התדרדרות מוסרית, טרור, אפליה, קיצוניות וגורמים נוספים.

מהדיונים הפתוחים ומלאי האחוה שלנו ומהפגישה, בה הובעה תקווה כנה לעתיד מזהיר לכל בני האדם, עלה הרעיון למסמך אודות האחוה האנושית. זהו מסמך בו הושקעה מחשבה כנה ורצינית, למען תהיה זו הכרזה משותפת לשאיפות טובות ואמתיות. זהו מסמך שמזמין את כל בני האדם שמאמינים באלוהים ומאמינים באחוה האנושית להתאחד ולפעול יחדיו כדי להדריך את הדורות הבאים בקידום תרבות של כבוד הדדי, מתוך מודעות לחסדו הכביר של אלוהים, שהופך את כל בני האדם לאחים ואחיות זה לזה.

מסמך

בשם אלוהים, שברא את כל בני האדם שווים בזכויות, בחובות ובכבוד, ושקרא להם לחיות יחדיו כאחים, למלא את הארץ ולהודיע ברבים את ערכי הטוב, האהבה והשלום;

בשם חיי האדם התמימים שאלוהים אסר להרוג ובכך אישר שההורג נפש אחת, כאילו הרג עולם ומלואו והמציל נפש אחת, כאילו הציל את האנושות כולה;

בשם העניים, הדלים, הנדכאים והנוזקים, שלהם ציוונו האלוהים לסייע, כחובה המוטלת על כל בני האדם, בייחוד על העשירים ובעלי האמצעים;

בשם היתומים, האלמנות, הפליטים והגולים מבתיהם ומארצותיהם; בשם כל קרבנות המלחמה, הרדיפה והעוול; בשם החלשים, החיים בפיח, אסירי המלחמה והמעונים בכל רחבי תבל, ללא כל אבחנה;

בשם האנשים שאיבדו את בטחונם, את שלומם, את האפשרות לחיות יחדיו, שהפכו קורבנות להרס, אסון ומלחמה;

בשם האחוה האנושית שחובקת את כל בני האדם, מאחדת אותם ועושה אותם שווים;

בשם אותה אחוה, שנקרעת לגזרים בידי מדיניות קיצונית ובפילוג, במערכות רווח שלוח רסן או בנטיות אידיאולוגיות נוטפות שגאה שמשפיעות על מעשיהם וגורלם של בני האדם;

בשם החירות שאלוהים העניק לכל בני האדם בבוראו אותם בני חורין ובייחודו אותם במתנה זו;

בשם הצדק והרחמים, יסודות השגשוג ואבני הפינה של האמונה;

בשם כל אנשי הרצון הטוב בכל רחבי תבל;

בשם אלוהים ובשם כל הנכתב לעיל; אל-אזהר אל-שריף והמוסלמים של המזרח והמערב, יחד עם הכנסייה הקתולית והקתולים של המזרח והמערב, מכריזים על אימוץ תרבות הדיאלוג כדרך; שיתוף פעולה כאופן התנהלות; הבנה הדדית כשיטה ואמת מידה.

אנו, המאמינים באלוהים ובמפגש הסופי עמו ובמשפטו, על בסיס המחויבויות הדתיות והמוסריות שלנו ובאמצעות מסמך זה, קוראים לעצמנו, למנהיגי העולם ולמעצבי המדיניות הבינלאומית והכלכלה העולמית לפעול ללא לאות להפצת תרבות הסבלנות והחיים המשותפים בשלום; להתערבות מוקדמת ככל האפשר למניעת שפיכת דם תמים ולסיום המלחמות, העימותים, הרס הסביבה וההתדרדרות המוסרית והתרבותית שהעולם חווה בימים אלה.

אנו קוראים למשכילים, לפילוסופים, לדמויות הדתיות, לאמנים, לאנשי התקשורת ולאנשי התרבות בכל רחבי תבל לגלות מחדש את ערכי השלום, הצדק, הטוב, היופי, האחוה האנושית והדו-קיום, כדי לבסס את חשיבותם כעוגן ישועת הכול ולמען קידומם בכל מקום ומקום.

ההכרזה הזו, שמקורה במחשבה עמוקה אודות המציאות בימינו, הערכת הצלחותיה והסולידריות עם סבלותיה ואסונותיה, מאמינה בעוז שעם הסיבות המרכזיות למשברים בעולם המודרני ניתן למנות את קהות המצפון האנושי, ההתרחקות מערכי הדת והאינדיבידואליזם הרווח, שמלווה בהשקפות עולם חומרניות שמעלות את האדם לדרגת אל ודוחקות עקרונות עליונים ונשגבים לטובת ערכים ארציים וחומריים.

בשעה שאנו מכירים בהתקדמות החיובית שביצעה הציביליזציה שלנו בתחומי המדע, הטכנולוגיה, הרפואה, התעשייה והרווחה – בייחוד במדינות מפותחות – ברצוננו להדגיש שבד בבד עם התקדמות תקדימית זו – גדולה ומוערכת ככל שתהיה – ישנם גם התדרדרות מוסרית, שמשפיעה על הפעילות הבינלאומית, וגם התרופפות של הערכים הרוחניים ותחושת האחריות. כל אלו תורמים ליצירת תחושה כללית של תסכול, בידוד ודכאון שמובילים רבים לידי אתאיזם, אגנוסטיקה וקיצוניות דתית ואחרים לידי קיצוניות פנטית שבסופו של יום מעודדת צורות של תלות והרס-עצמי, אישי וקולקטיבי.

ההיסטוריה מעידה שקיצוניות דתית ולאומית וחוסר סבלנות יצרו בעולם – במזרח ובמערב כאחד – את מה שניתן לכנות אותות למלחמת עולם שלישית הדרגתית. באזורים שונים ברחבי העולם ובנסיבות איזמות רבות, האותות הללו התגלו במלא אכזריות, כמו באותם מצבים בהם מספר הקרבנות, האלמנות והיתומים

המדויק אף אינו ידוע. אנו רואים, כמו כן, אזורים אחרים שנמצאים בדרכם להפוך לגזרות עימות חדשות, בהם ישנן התפרצויות של מתיחות ומרוצי חימוש; כל זה בתוך הקשר גולבלי מלא באי-וודאות, ייאוש וחשש מפני הבאות, שנשלט בידי אינטרסים כלכליים צרים.

אנו שבים ומכריזים שמשברים פוליטיים עמוקים, עוולות והעדר חלוקה שוויונית של משאבי טבע – מהם מרוויחים רק מיעוט עשיר, על חשבון רוב יושבי תבל – יצרו וממשיכים ליצור המוני עניים, חולים ומתים. כל זה מוביל למשברים קטסטרופליים שפוגעים גם במדינות עשירות במשאבי טבע, למרות שאומותיהם מתאפיינות בדור צעיר יצירתי ביותר. בפני משברים שכאלה, שמחירם הוא מותם של מיליוני ילדים שנקטפים באיבם בשל עוני ורעב, עומדת שתיקה רועמת בזירה הבינלאומית.

בהקשר זה, ברור כיצד המשפחה – היחידה הבסיסית של החברה והאנושות – חיונית להבאת ילדים לעולם, לגידולם, לחינוכם, לעיצוב עמוד שדרה מוסרי מוצק בקרבם ולסיפוק בטחון ביתי עבורם. מתקפה על מוסד המשפחה, בוז כלפיו וביטולו בהינף יד – זוהי אחת הרעות החולות של זמננו.

אנו מחזקים את חשיבות התערורות המודעות הדתית והצורך להחיות את המודעות בוז בליבם של דורות חדשים באמצעות חינוך ראוי וציות לערכים מוסריים ולתורות דתיות הגונות. כך, נוכל להתמודד עם נטיות אינדיבידואליסטיות, אנוכיות ועימותיות וגם לתת מענה לרדיקליות ולקיצוניות העיוורת על כל צורותיהן וביטוייהן.

מטרתן הראשונה והחשובה ביותר של כל הדתות היא האמונה באלוהים, עבודתו וקריאה לכל בני האדם להאמין שהיקום הזה תלוי באלוהים המושל בו. הוא הבורא שיצר אותנו בחכמתו האלוהית והעניק לנו את מתנת החיים לשמרה. זוהי מתנה שלאיש אין הזכות ליטול ועלייה אסור לאיים ואותה לא ניתן לנצל למטרות אישיות. אכן, על כולם לשמור על מתנת החיים הזו מתחילתה ועד סופה הטבעי. על כן, אנו מגנים את כל אותם המעשים שהינם בגדר איום לחיים, כגון רצח עם, מעשי טרור, עקירה כפויה, סחר בבני אדם, הפלות והמתות חסד. כמו כן, אנו מגנים כל מדיניות שמקדמת מעשים כאלה.

יתר על כן, אנו מכריזים נחרצות שלעולם אל לדתות לחרחר מלחמה, לקדם גישות של שנאה, עוינות וקיצוניות או ללבות אלימות ושפיכת דמים. התופעות המצערות הללו הן תוצאה של סטיה מהתורות הדתיות. מקורן במניפולציה פוליטית של דתות ובפרשנויות של קבוצות דתיות שניצלו לאורך ההיסטוריה את עוצמתו של הרגש הדתי שבלב האדם כדי להניעו לפעול בדרכים שאין דבר בינן לבין אמת הדת. הדבר נעשה עבור מטרות פוליטיות, כלכליות, חומריות וקצרות-רואי. אי לכך, אנו קוראים לכל הנוגעים בדבר לשים קץ לשימוש בדת לליבוי שנאה, אלימות, קיצוניות ופנטיות עיוורת ולהימנע מנשיאת שמו של האל להצדקת מעשי רצח, הגלייה, טרור ודיכוי. אנו מבקשים זאת על בסיס אמונתנו המשותפת באלוהים, שלא ברא את האדם כדי שיהרג או ילחם זה זה, ולא כדי להתענות או להיות מושפל בחייו ובקימו. אלוהים הכול יכול, לא זקוק להגנתו של מן דהוא ולא רוצה שישאו את שמו כדי להלך אימים על בני אדם.

המסמך הזה, בהתאם למסמכים בינלאומיים קודמים שהדגישו את תפקידן החשוב של הדתות בבניית שלום עולמי, מאמץ את העקרונות הבאים:

- האמונה הכנה שתורתן האמתית של הדתות מזמינה אותנו להיות מושרשים בערכי השלום; להגן על ערכי ההבנה ההדדית, האחוה האנושית והדו-קיום ההרמוני; להחזיר את עטרתם של החכמה, הצדק והאהבה

ליושנה ולעורר מחדש מודעות דתית בקרב צעירים, כדי שהדורות הבאים יזכו להגנה מחשיבה חומרנית וממדיניות של תאוות-בצע שלוחת רסן ואדישות, ששורשיהן בחוק הכוח ולא בכוח החוק;

- החירות היא זכותו של כל אדם: כל פרט נהנה מחופש האמונה, המחשבה, הביטוי והפעולה. הפלורליזם והגיוון בדתות, בצבעים, במינים, בגזעים ובלשונות רצוי בפני האלוהים בחכמתו, שבה ברא את האדם. החכמה האלוהית הזו היא המקור ממנו נובעת הזכות לחופש הדת והחופש להיות שונה. לכן, יש לדחות על הסף מציאות בה בני אדם אנוסים לאמץ דת או תרבות מסוימת ואת כפייתו של אורח חיים שאחרים לא מקבלים;

- צדק המעוגן ברחמים הוא הדרך להשגת חיים מכובדים, להם זכאי כל אדם;

- דיאלוג, הבנה וקידום נרחב של תרבות הסבלנות, קבלת הזולת והחיים השלווים יחדיו תתרום משמעותית למיגורן של בעיות כלכליות, חברתיות, פוליטיות וסביבתיות רבות שמכבידות עד מאד על חלקים נרחבים מהאנושות;

- דיאלוג בין המאמינים הוא מפגש במרחב עצום של ערכים רוחניים, אנושיים וחברתיים משותפים והקדשתו למסירה של המידות הנעלות ביותר אליהן שואפות הדתות. משמעו, כמו כן, הימנעות מדיונים לא מועילים;

- שמירה על מקומות פולחן – בתי כנסת, כנסיות ומסגדים – היא חובה שמוטלת בידי כל הדתות, הערכים האנושיים, החוקים וההסכמים הבינלאומיים. כל ניסיון לתקוף מקומות פולחן או לאיים עליהם במתקפה אלימה, בפגיעה או בהרס הוא סטייה מתורתיהן של הדתות כמו גם הפרה בוטה של החוק הבינלאומי;

- הטרור ראוי לכל גנאי ומאיים על בטחונם של בני אדם, במזרח ובמערב, בצפון ובדרום, ומפיץ בהלה, אימה וייאוש; אך מקורו אינו בדת, גם כשטרוריסטים עושים בה שימוש. אלא, מדובר באוסף של פרשנויות שגויות של טקסטים דתיים ובפוליטיקה של רעב, עוני, עוול, דיכוי וגאווה. לכן, חיוני כל-כך לעצור את התמיכה בתנועות טרור, שניזונות ממימון, מאספקת כלי נשק ומאסטרטגי ומנסיונות הצדקה, בין היתר באמצעות כיסוי תקשורת. יש לראות בכל אלו פשעים בינלאומיים שמאיימים על בטחונו ושלומו של העולם. יש לגנות טרור שכזה על כל צורותיו וביטויו;

- מושג האזרחות מבוסס על שוויון בזכויות ובחובות, שתחת כנפיהן כולם נהנים מן הצדק. לכן, חיוני לכוון בחברותינו את מושג האזרחות המלאה ולדחות את השימוש המפלה במונח "מיעוטים", שמנציח תחושות של בידוד ונחיתות. השימוש לרעה בו סולל את הדרך לעוינות ולמחלוקת; הוא פוגם בכל הצלחה ושולל זכויות דתיות ואזרחיות מאזרחים מסוימים שמופלים כך לרעה;

- אין עוררין על כך שיחסים טובים בין המזרח למערב הכרחיים עבור שני הצדדים. אין להתעלם מהם, כדי שכל צד יוכל להתעשר בזכות תרבותו של השני, דרך חילופין פוריים ודיאלוג. המערב יכול למצוא במזרח מרפא לאותם תחולאים רוחניים ודתיים שנגרמים מהחומרנות הרווחת. והמזרח יכול למצוא במערב יסודות רבים שיכולים לסייע בידו להשתחרר מהחולשה, הפירוד, העימות והדעיכה המדעית, הטכנולוגית והתרבותית. חשוב לשים לב להבדלים דתיים, תרבותיים והיסטוריים שהינם מרכיב מכוון בעיצוב האופי, התרבות והציביליזציה של המזרח. כמו כן, חשוב באותה המידה לעגן את זכויותיו הבסיסיות והמשותפות

של האדם, כדי לסייע בהבטחת חיים מכובדים לכל בני האדם, במזרח ובמערב, וכך להימנע מפוליטיקה של מוסר כפול;

- הכרחי להכיר בזכותה של האישה לחינוך, לתעסוקה ולמימוש זכויותיה הפוליטיות. יתר על כן, יש לפעול לשחרור האישה מנסיבות היסטוריות וחברתיות שנוגדות את עיקרי אמונתה וכבודה. כמו כן, הכרחי להגן על נשים מניצול מיני ומיחס של סחורה או אמצעי לעונג או רווח כלכלי. לפיכך, יש לשים סוף לכול אותם מעשים לא-אנושיים וולגריים שפוגעים בכבודה של האישה. יש לפעול לשינוי אותם חוקים שמונעים מהנשים להנות מזכויותיהן.

- שמירה על זכותם הבסיסית של ילדים לגדול בסביבה משפחתית, לקבל מזון, חינוך ותמיכה, היא חלק מחובותיהן של המשפחה והחברה. חובות שכאלה יש להבטיח ולשמור, כדי למנוע התעלמות או התכחשות מילד כלשהו ברחבי תבל. יש להוקיע את כל אותם המעשים שמפרים את כבודם וזכויותיהם של ילדים. כמו כן, חשוב באותה המידה לעמוד על המשמר בפני הסכנות אליהן הם חשופים, בייחוד בעולם הדיגיטלי, ולראות בסחר בתמימותם ובחילול ילדותם פשע לכל דבר;

- שמירה על זכויותיהם של הקשישים, החלשים, בעלי המוגבלויות והמדוכאים היא מצווה דתית וחברתית שיש לעגן ולהבטיח בחקיקה ברורה וביישום הסכמים בינלאומיים רלוונטיים.

עבור מטרות אלו, הכנסייה הקתולית ואל-אזהר מכריזים ומתחייבים לפעול בשיתוף פעולה להפצת מסמך זה בקרב רשויות, מנהיגים בעלי השפעה, אנשי דת מכל קצוות הארץ, ארגונים אזוריים ובינלאומיים רלוונטיים, ארגוני החברה האזרחית, מוסדות דתיים והוגים מובילים. כמו כן, הם מתחייבים להודיע את העקרונות המופיעים בהכרזה זו בכל הרמות האזוריות והבינלאומיות, בדרישה שהעקרונות הללו ייושמו במדיניות, בהחלטות, בחקיקה, בתכניות לימודים ובחומרים להפצה.

אל-אזהר והכנסייה הקתולית מבקשים שהמסמך הזה יהיה מושא למחקר וללימוד בכל בתי הספר, האוניברסיטאות ומוסדות החינוך, כדי לסייע בחינוכו של דור חדש להבאת טוב ושלוש לזולת, להגנת זכויות המדוכאים והקטנים שבאחינו ובאחיותינו בכל מקום ומקום.

לסיכום, שאיפתנו היא:

שהכרזה זו תהיה הזמנה לפיוס ולאחווה בין כל המאמינים, בין מאמינים ללא-מאמינים ובקרב כל אנשי הרצון הטוב;

שהכרזה זו תהיה קריאה לכל מצפון ישר שדוחה את האלימות הנתעבת ואת הקיצוניות העיוורת; קריאה למי שמעריך את ערכי הסבלנות והאחווה שהדתות מקדמות ומטפחות;

שהכרזה זו תהיה עדות לגדולתה של האמונה באלוהים, שמאחד לבבות מופרדים ומשגיב את נשמת האדם;

שהכרזה זו תהיה אות לקרבה שבין המזרח למערב, בין הצפון לדרום ובין כל המאמינים שאלוהים ברא אותנו כדי להבין איש את רעהו, כדי לשתף פעולה אחד עם השני וכדי לחיות כאחים ואחיות שאוהבים זה את זה.

זוהי תקוותנו ושאיפתנו במטרה לכוון שלום עולמי, ממנו הכול יוכלו להנות בחייהם עלי אדמות.

אבו דאבי, 4 בפברואר 2019

האמאם הגדול של אל-אזהר
אחמד א-טייב

הוד קדושתו
האפיפיור פרנציסקוס